

Kúria végzése

Az ügy száma: Bfv.III.589/2019/12.

A határozat szintje: felülvizsgálat

A tanács tagjai: . Márki Zoltán, a tanács elnöke
Molnár Ferencné dr., előadó bíró
. Bartkó Levente, bíró

Az eljárás helye:

Az eljárás formája: tanácsülés

Az ülés napja: 2020. február 28.

Az ügy tárgya: csalás büntette és más bűncselekmények

Terhelt(ek): III. rendű

Első fok: övárosi Törvényszék, 7.B.1075/2016/87., ítélet, tárgyalás,
2017. december 11.

Másodfok: övárosi Ítéltábla, 3.Bf.161/2018/58., ítélet, nyilvános ülés,
2018. november 21.

Az indítvány előterjesztője: III. rendű terhelt és védője

Az indítvány iránya: a terhelt javára

Rendelkező rész

A Kúria a csalás büntette és más bűncselekmények miatt I. rendű terhelt és társai ellen folyamatban volt büntetőügyben a III. rendű terhelt és védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a Fővárosi Törvényszék 7.B.1075/2016/87. számú és a Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.161/2018/58. számú ítéletét a III. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartja.

A Kúra végzése ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben az indítvány előterjesztője, valamint azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

Indokolás

I.

- [1] A Fővárosi Törvényszék a 2017. december 11. napján kelt 7.B.1075/2016/87. számú ítéletével a III. rendű terheltet bűnösnek mondta ki társtettesként elkövetett csalás büntetében [Btk. 373. § (1) és (2) bekezdés ba) pontja és (5) bekezdés b) pontja], 17 rendbeli, társtettesként elkövetett csalás

büntetésében [Btk. 373. § (1) és (2) bekezdés ba) pontja és (4) bekezdés b) pontja], emberen végezhető kutatás szabályainak megszegése büntetésében (Btk. 171. §) és emberi test tiltott felhasználásának büntetésében [Btk. 175. § (1), (3) bekezdés b) és c) pontja]. Ezért őt halmazati büntetésül 1 év börtönben végrehajtandó szabadságvesztésre és 400 napi tétel, napi tételenként 2.500 forint, azaz összesen 1.000.000 forint pénzbüntetésre ítélte. A szabadságvesztés végrehajtását 3 évi próbaidőre felfüggesztette. Rendelkezett a szabadságvesztés végrehajtása esetén a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjáról és az előzetes fogvatartásban, illetve házi őrizetben töltött idő beszámításáról, valamint a pénzbüntetés meg nem fizetése esetén annak szabadságvesztésre történő átváltoztatásáról, a III. rendű terheltet előzetes mentesítésben részesítette.

A 3 rendbeli, társtettesként elkövetett csalás büntetésének [Btk. 373. § (1), (2) bekezdés ba) pontja, (4) bekezdés b) pontja] vádja alól felmentette, a kuruzslás büntette [Btk. 187. § (2) bekezdése] miatt indult büntetőeljárást megszüntette.

[2] Kétirányú fellebbezés alapján eljárva a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság a 2018. november 21. napján jogerős 3.Bf.161/2018/58. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta; a III. rendű terhelt cselekményeit egységesen társtettesként elkövetett emberen végezhető kutatás szabályainak megszegése büntetésének [1978. évi IV. törvény 173/D. § (1) bekezdés] és társtettesként elkövetett emberi test tiltott felhasználása büntetésének [1978. évi IV. törvény 173/I. § (1) és (3) bekezdés I. fordulat a) és b) pont] minősítette. A III. rendű terhelttel szemben kiszabott halmazati büntetést 500 napi tétel, 15.000 forint napi összegű, összesen 7.500.000 forint pénzbüntetésre enyhítette, melynek meg nem fizetése esetére rendelkezett annak átváltoztatásáról. A kiszabott pénzbüntetésbe a III. rendű terhelt esetében beszámította az általa 2009. július 27. napjától 2009. október 29. napjáig és 2009. november 11. napjától 2009. december 11. napjáig előzetes fogvatartásban, 2009. október 30. napjától 2009. november 10. napjáig és 2009. december 12. napjától 2010. május 6. napjáig házi őrizetben töltött időt, ezáltal abból 284 napot, összesen 4.260.000 forintot lerovottnak tekintett; egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét a III. rendű terhelt tekintetében helybenhagyta.

II.

[3] A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a III. rendű terhelt és védője a Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontjára alapítottan terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a terhelt felmentése érdekében.

[4] A III. rendű terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítvány indokai szerint a III. rendű terhelt engedéllyel végezte a munkáját. A kutatásairól készült 864 oldalas anyag ugyan nem került elő, de a nyomozati anyagban az erre vonatkozó releváns adatok fellelhetők, ennek ellenére az értékelésük a tárgyalás során elmaradt. Az érintettek a III. rendű terhelt részéről az egészségügyi eljárásról széleskörű tájékoztatást kaptak, akik önrendelkezési jogukkal élve, azt tiszteletben tartva döntöttek a kezelések igénybevételéről. Álláspontja szerint az is tényszerűen bizonyított, hogy a III. rendű terhelt tevékenységét nem az üzleti lehetőség motiválta. Az általa végzett kutatás eredményei alapján hozta létre a magánklinikán a korszerű biotechnológiai laboratóriumot, kizárólag saját befektetésből, ami időben megelőzte a Zrt.-vel kötött megállapodását, melyből az ígért feltételek egyike sem valósult meg. A magánklinika meglévő engedélye inspirálta a másik felet az együttműködésre. A tények időrendbeliségének figyelmen kívül hagyása megalapozatlanságot eredményezett, abból a logika szabályai szerinti zárt láncú következtetés sem vonható le. Hivatkozott arra, hogy a vádbeli időszakban 3 intézmény - köztük a Magánklinika - rendelkezett összejtutató és felhasználás vonatkozásában fekvő- és járóbeteg-ellátásra szóló engedéllyel. Az eljárásban a sejterápiával kapcsolatos kérdések megítélése a szakértői vélemények ellentmondásai alapján nem adnak megfelelő indokot megalapozott ítélethez.

Az indítványozó kifejtette, hogy a Fővárosi Ítéltábla hiányos tényállás mellett téves következtetésekre jutott, amikor a bizonyítékokat egyoldalúan, helytelenül értékelve bűnösnek mondta ki a III. rendű terheltet. Iratellenes megállapításnak tartotta, hogy a tényállásban szereplő sértettek, betegek többsége közvetlenül a III. rendű terhelttel keresztül került kapcsolatba a Zrt.-vel, ennek ugyanis ellentmond a lehallgatási anyag, amit csak szelektálva vett figyelembe a bíróság. A releváns felvételek a III. rendű terhelt ártatlanságát bizonyítják, míg a tárgyaláson felhasználtak nem tárták fel egyértelműen a III. rendű terhelt cselekményekben, vagyis a betegek szervezésében való részvételét, így nem lehet belőlük a terhelti tudattartalomra következtetést levonni.

[5] A III. rendű terhelt indítványában a rendelkezésre álló dokumentumok teljes körű értékelésének elmaradásán keresztül a terheltre rótt bűncselekményekben a bűnösségére vont következtetést kifogásolta, és felmentését kérte.

[6] A Legfőbb Ügyészség BF.649/2019/2. számú átiratában a felülvizsgálati indítványt részben törvényben kizártnak, részben alaptalannak tartotta. Az ügyészi álláspont szerint a megállapított és nem támadható tényállásból az eljáró bíróságok helytállóan vontak jogi következtetést a III. rendű terhelt tudattartalmát illetően, a felülvizsgálati indítvány ebben a tekintetben nem alapos. A III. rendű terhelt ugyanis a tényállás szerint tisztában volt azzal, hogy a hatóságtól kapott engedélye csak összejtgyűjtésre vonatkozott, egyéb tevékenységre nem jogosította fel, ennek ellenére - tehát hatósági engedély nélkül, attól eltérően - végezte a beavatkozásokat. Az emberen végezhető kutatás szabályainak megsértése büntett szempontjából közömbös, hogy a betegek önként vetették alá magukat ennek az eljárásnak. A III. rendű terhelt kutatási anyagának a vizsgálata ezen mit sem változtatna, az - ahogyan az első fokon eljáró bíróság helyesen kifejtette - nem a bíróság, hanem az engedély kiállítására jogosult hatóság, vagy egyéb szakmai testületek feladata.

Az emberi test tiltott felhasználásának büntette tekintetében a másodfokú bíróság elfogadta a Fővárosi Törvényszék álláspontját, a másodfokú határozat indokolásából egyértelműen megállapítható, hogy ez a bűncselekmény azzal valósult meg, hogy az emberi sejtet vagyoni haszonszerzés végett forgalomba hozták, vagyis az előállított összejteket tartalmazó graftokat, szuszpenziókat értékesítették, üzletszerűen és bünszövetségben. Az ügyész szerint ezért törvényesen minősítette az első- és másodfokú bíróság a III. rendű terhelt cselekményét, és helytállóan vontak következtetést a III. rendű terhelt tudattartalmára is.

Az ítéleti tényállás iratellenességével és hiányosságával, valamint a történeti tények helytelen sorrendjének felállításával kapcsolatos kifogásokat, a lehallgatási anyag mint bizonyíték, továbbá az ellentmondásos szakértői vélemények, valamint a III. rendű terhelt kutatási anyagának értékelésével kapcsolatos érveket az ügyész a felülvizsgálati eljárásban irányadó tényállás támadásaként értékelte, s mint ilyet törvényben kizártnak tartotta. Mindezek alapján a megtámadott határozat hatályában fenntartását indítványozta.

[7] A Legfőbb Ügyészség átiratára tett észrevételében a III. rendű terhelt védője kiemelte, hogy a III. rendű terhelt tisztában volt az engedélyeztetési folyamat tartalmi és formai elemeivel, az engedélyezési folyamatot és a hozzá tartozó infrastruktúra megteremtését szakhatóság felügyelete alatt végezte; a hivatalos engedély 2007. év tavaszán rendelkezésére állt. Kifogásolta, hogy a terhelt tevékenységét miért határozták meg „gyűjtésként”, nem emberkísérleteket, hanem állatkísérleteket végzett, humán klinikai tapasztalata csak az orvosi biotechnológia területére vonatkozik, amelyről számos tudományos munka, tankönyv, nemzetközi előadás tanúskodik, ezek azonban nem lettek figyelembe véve az eljárás során. Hivatkozott arra, hogy a III. rendű terhelt soha senkinek nem értékesített semmit, a kezeléseket más szereplő végezte, a tárgyi és tudományos feltételeket teremtette meg, amiből semmiféle bevétele nem keletkezett.

[8] A III. rendű terhelt észrevételében kifogásolta a lehallgatási anyagok egyoldalú értékelését és azt, hogy azokról miért nem készültek írásos kivonatok. Kiemelte, hogy az 1489/2007. számú engedély „nem csak kutatásra és szövet- és sejtbanki tevékenység gyűjtésére, átültetési célú csontvelői, perifériás és köldökvér, hanem többféle betegségcsoportban felsorolva fekvő és járóbeteg ellátásra

szólt".

III.

- [9] A felülvizsgálati indítvány nem alapos.
- [10] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, a Be. 648. §-a valamennyi felülvizsgálati okra kiterjedően rögzíti, miszerint felülvizsgálatnak csak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen van helye és a jogerős bírósági határozatban rögzített tényállás alapulvételével, kizárólag a Be. 648. § a)-c) pontjában megjelölt anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető.
- [11] Kétségtelen, hogy a Be. 649. § (1) bekezdés a) pont aa) alpontja szerint felülvizsgálatnak van helye, ha a terhelt bűnösségének megállapítására a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor.
- [12] A Be. 659. § (1) bekezdése szerint a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó.
- [13] Nem sértett törvényt az eljáró bíróság, amikor a III. rendű terhelt büntetőjogi felelősségét társtettesként elkövetett emberen végezhető kutatás szabályainak megszegése büntetében [1978. évi IV. törvény 173/D. § (1) bekezdés] és társtettesként elkövetett emberi test tiltott felhasználása büntetében [1978. évi IV. törvény 173/I. § (1) és (3) bekezdés I. fordulat a) és b) pont] megállapította, helyes az alkalmazandó törvény megválasztása, és törvényes a cselekmények minősítése is.
- [14] A Kúria - jogalkalmazásának, jogértelmezésének tekintetként - előrebocsátja a következőket.
- [15] Az orvostudomány fejlődése (szervátültetés, gyógyszerkísérlet, genetikai kutatás eredménye) folyamatosan újabb lehetőséget, perspektívát ígér az emberi élet határait, egyes betegségek gyógyítását illetően, ezáltal újfajta beavatkozást is jelent az emberi test integritásába, ami új kockázattal is járhat. Amilyen mértékben kívánatos, hogy a büntetőjog ne akadályozza az orvostudomány fejlődését, ugyanúgy indokolt az is, hogy a társadalom megfelelő védelmet nyerjen a tudomány fejlődésével járó olyan új helyzetekben, amelyek kockázata veszélyt jelent az emberi élethez való jogra.
- [16] Nem kétséges, hogy ma már az emberen végzett kísérletek egyre nagyobb méreteket öltenek, egyre nagyobb kockázattal járnak, ezért azok nem tisztán etikai kérdéseket vetnek fel, hanem differenciált - viszont körütekintő és egyértelmű - jogi szabályozást igényelnek. A szabályozás alapvető lényege - értelemszerűen -, hogy a normatív szabályokkal megelőzze az olyan kutatásokat, amelyek társadalmilag nem hasznos célok érdekében történnek, másfelől az olyanokat, amelyek lehetséges eredményét még maguk a kutatók sem ismerik, és egyben az emberekre (vagy az egész emberiségre) veszélyesek lehetnek.
- [17] Az emberen végezhető kutatás szabályozási környezetének kialakítása széles körű nemzetközi konszenzuson alapul. Ennek leglényegesebb nemzetközi alapidokumentumai: a Nürnbergi Kódex (1947), a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmány 7. Cikke (1966; kihirdette az 1976. évi 8. számú törvényerejű rendelet), a Helsinki Nyilatkozat (1964) és kiegészítő jegyzőkönyvei; az Európai Unió 1997-ben elfogadott Megfelelő Orvosi Gyakorlat Harmonizált Irányelveit tartalmazó Háromoldalú Egyezménye (részesei az EU, az USA és Japán, A Helyes Klinikai Gyakorlat Irányelvei, továbbiakban ICH-GCP), az Európa Tanács Biomedicina Egyezménye (Ovideó, 1997. április 4.), 2001. április 4-én elfogadott EU 2001/20/EK Irányelv (elérhetőek: Nemzetközi ajánlások-Egészségügyi Tudományos Tanács, www.ett.aek.hu/nemzajanl/).
- [18] E nemzetközi szabályok olyan standardokat igyekeznek, törekszenek felállítani, amelyek a részes államok számára, így egész Európában egységesítik a kutatás végzésének feltételeit, a kutatások alanyainak helyzetét és jogait.

- [19] Emellett időközben hazánkban megszületett Az orvosbiológiai/klinikai kutatások elveiről és gyakorlatáról szóló Bioetikai Kódex is (2016; 2019); (elérhető www.ett.aeek.hu/bioetikai-kodex).
- [20] A háborús bűnösök felett ítélező 1. számú Nürnbergi Katonai Bíróságnak 1947. augusztus 20-án hozott ítélete (elérhető: https://crimeofaggression.info/documents/6/1946_Nuremberg_Judgement.pdf) tartalmazza azokat az alapelveket (Nürnbergi Kódex néven vált ismertté), amelyek betartása mellett megengedhető az emberen végzett kísérlet: egyebek mellett azt, hogy minden kutatás előfeltétele a beleegyezés; a kísérletnek olyannak kell lenni, hogy eredménye a társadalom javát szolgálja, hogy az más módszerrel vagy tanulmányozási eszközzel ne legyen helyettesíthető, s ne legyen öltetszerű vagy szükségtelen jellegű; a viselendő kockázat foka ne haladja meg a megoldani kívánt probléma humanitárius fontosságát; kísérletet csak tudományos képzettséggel rendelkező személyek végezhetnek, a kísérletet folytató vagy abban részt vevőknek a legmagasabb szaktudás birtokában a legnagyobb gondosságot kell tanúsítaniuk a kísérlet minden szakaszában.
- [21] Másként szólva, az emberen végzett orvosi kísérletek elfogadhatóságának morális - közösség általi elvárás szerinti - előfeltétele, hogy a kutatás az emberek érdekében és javára történjen, továbbá, hogy a kutatásban rejlő veszélyeknek arányban kell állniuk az elérhető előnyökkel.
- [22] A Helsinki Nyilatkozat ajánlása szerint az orvos összekapcsolhatja a klinikai kutatást gyógykezeléssel - új ismeretek szerzése céljából -, de csak annyiban, amennyiben annak a betegre nézve terápiás értéke is van. Másik fontos újítása, hogy megfelelő kutatási terv létét követeli meg, valamint, hogy a kutatási tervet egy etikai bizottság jóváhagyja. A kutatási alanyt teljes mértékben tájékoztatni kell, így az egyezmény közel húsz olyan adatot ír elő, amelyről az alanyt informálni kell. Emellett - a teljes körű jogi védelem érvényre juttatása miatt - biztosítani kell, hogy minden résztvevő megfelelő kártalanításhoz juthasson, amennyiben a kutatással összefüggésben jogsérelem következik be.
- [23] A ICH-GCP tiltja az olyan emberen végzett kutatást, amely veszélyes lehet a résztvevőkre. A kutatási alanyok védelmét biztosító rendelkezések:
- a kutatási tervet egy hozzáértő hatóságnak kell ellenőriznie;
 - a kutatási alanyok tisztességes kiválasztása (sebezhető populáció védelme);
 - szabad és tájékoztatáson alapuló beleegyezés;
 - lehetséges veszélyek és előnyök mérlegelése, „kedvező egyensúly”;
 - jogellenesen okozott károk megtérítésének biztosítása;
 - a kutatás megelőző tanulmányokon alapuló megtervezése (hatástanulmányok);
 - megfelelő képesítéssel és tapasztalatokkal rendelkező kutatók alkalmazása.
- Az Egyezmény kötelezi a feleket, hogy biztosítsák megfelelő szankció kilátásba helyezését azokra az esetekre, ha megsértik az Egyezmény előírásait.
- E rendelkezést védi a 2001. április 4-én elfogadott EU Irányelv, amely célja, hogy kellő és hatékony jogi alapot teremtsen az Egyezmény megsértése esetére, amely ezáltal egyben az irányelv megsértését is jelenti.
- [24] Az Európa Tanácsnak az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására való tekintettel történő védelméről szóló, Oviedóban, 1997. április 4-én kelt egyezménye, Egyezmény az emberi jogokról és a biomedicináról (továbbiakban: Egyezmény) 2002. május 1-jei hatállyal, a 2002. évi VI. törvénnyel került hazánkban kihirdetésre.
- [25] Az Egyezmény 2. Cikke szerint: Az emberi lény érdeke és jóléte a társadalom vagy a tudomány pusztá érdekével szemben mindenkor elsőbbséget élvez.
- [26] A 4. Cikk kimondja: Minden egészségügyi beavatkozást, beleértve a kutatást is, a vonatkozó szakmai előírások és kötelezettségek tiszteletben tartásával kell végrehajtani.
- [27] Az Egyezmény 16. Cikke értelmében a kutatás megkezdésének feltétele, hogy a kutatási terv megkapja az illetékes testület jóváhagyását, miután a kutatási terv tudományos helytállóságát független vizsgálatnak vetették alá, beleértve a kutatási cél jelentőségének értékelését, valamint

etikai elfogadhatóságának multidiszciplináris vizsgálatát.

- [28] A 21. Cikk rögzíti: Az emberi test és részei, mint ilyenek, nem képezhetik haszonszerzés forrását.
- [29] Magyarország európai uniós csatlakozását követően a magyar jog részét képező uniós alapszerződésben foglalt ún. „hűségklauzula” [EUSZ. 4. Cikk (3) bekezdése] értelmében minden tagállami szervnek kötelessége megtenni a szükséges intézkedéseket az uniós jog tagállami érvényesítése érdekében; ez a jogalkotó és jogalkalmazó szervekre, így a bíróságokra is kiterjed.
- [30] Az elkövetés idején hatályos 1978. évi IV. törvény 173/D. § (1) bekezdése - és egyébként a Btk. 171. §-a azzal egyező szövegű jelenlegi rendelkezése - szerint, aki emberen orvostudományi kutatást engedély nélkül, vagy az engedélytől eltérően végez, emberen végezhető kutatás szabályainak megszegése büntettét valósítja meg.
- [31] A 173/I. §-a szerint emberi test tiltott felhasználása büntettét az követi el, aki emberi gént, sejtet, ivarsejtet, embriót, szervet, szövetet, halott testét vagy annak részét jogellenesen megszerez, vagyoni haszonszerzés végett forgalomba hoz, vagy azzal kereskedik; a (3) bekezdés I. fordulat a) és b) pontja szerint a cselekmény súlyosabban minősül, ha üzletszerűen, bűnszövetségben követik el.
- [32] A 20. § (3) bekezdése szerint társtettesek azok, akik a szándékos bűncselekmény törvényi tényállását egymás tevékenységéről tudva, közösen valósítják meg.
- [33] E tényállásokat 1998. július 1-jétől az 1998. évi XXII. törvény iktatta be, melynek általános indokolása tartalmazza, hogy az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban: Eütv.) VIII-IX. és XI. Fejezete részletesen meghatározza az emberen végzett orvostudományi kutatások, eljárások, kutatási módszerek elvégzésének szakmai szabályait, és szigorú feltételekhez köti ezek gyakorlását. Az indokolás szerint továbbá a modern orvostudomány fejlődése olyan távlatokat nyitott meg az orvosbiológiai kutatások, illetőleg a genetika előtt, amelyek korábban ismeretlenek voltak. Ugyanakkor nem csak a kutatás és gyógyítás lehetőségei tágultak ki, de fennáll ezek visszaélésre való alkalmazásának veszélye is. Indokoltá vált tehát, hogy az Eütv. VIII-IX. és XI. Fejezetében foglalt szakmai szabályok megszegése büntetőjogi fenyegetettséget kapjon.
- [34] Ennek lényegén a 2012. évi C. törvény (Btk.) sem változtatott.
- [35] Az 1978. évi IV. törvény XII. Fejezetébe illesztett bűncselekmények védett jogi tárgya az egészségügyi beavatkozások és az orvostudományi kutatások rendje.
- [36] A büntetőtörvény nem hoz létre, nem teremt magától az Eütv.-ben nem ismert tilalmat, messzemenőleg figyelembe veszi az orvostudományi kutatások szabadságához fűződő alkotmányos és tudományos érdekeket, és - összhangban a büntetőjog másodlagos védelmi szerepével - csak olyan cselekményeket nyilvánít bűncselekménnyé, amelyeket a szaktörvény tilt (vö. 1998. évi XXII. törvény indokolása).
- [37] A Btk. 173/D. § szerinti bűncselekményt kerettényállásként szabályozta a jogalkotó. Az elkövetési magatartás az orvostudományi kutatás végzése emberen, értelemszerűen az élő embert érintő kutatásokat kell ide érteni. Megállapítható ugyanakkor, hogy a kutatási tevékenység rendkívül sokféle tényleges tevékenységben realizálódhat.
- [38] Az Eütv. VIII. Fejezete tartalmazza a részletes - kógens - szabályait az emberen végezhető kutatásoknak, ezek megszegését a jogrend büntetőjogi felelősség telepítésével szankcionálja.
- [39] Az Eütv. 157. §-a szerint az emberen végzett orvostudományi kutatás (a továbbiakban: kutatás) célja a betegségek kórismézésének, gyógykezelésének, megelőzésének és rehabilitációjának javítása, okainak és eredetének jobb megismerése, beleértve olyan beavatkozásokat és megfigyelési módokat is, amelyek eltérnek a megszokott egészségügyi ellátás során alkalmazottaktól, illetőleg amelynek során még nem teljesen ismert és kivizsgált hatású tényezőket (hatóanyagok, anyagok, eszközök, eljárások, módszerek, körülmények, feltételek) alkalmaznak.
- [40] Az Eütv. 159. § (1) bekezdése alapján: Kutatás cselekvőképes személyen kizárólag diagnosztikus, terápiás, megelőzési és rehabilitációs eljárások tökéletesítése, új eljárások kidolgozása, valamint a betegségek kóroktanának és patogenezisének jobb megértése céljából, a kutatás jellegének,

kockázatainak megfelelő szakmai feltételekkel rendelkező egészségügyi szolgáltatónál a következő feltételek együttes fennállása esetén végezhető:

- a) a kutatási tervet engedélyezték;
- b) a kutatást megelőző vizsgálatok igazolják az alkalmazott tényezők hatásosságát és biztonságosságát;
- c) nem létezik más, az emberen végzett kutatáshoz hasonló hatékonyságú eljárás;
- d) a kutatás során a személyt fenyegető kockázatok arányosak a kutatástól várható haszonnal, illetve a kutatás céljának jelentőségével;
- e) a kutatás alanya - a (3) bekezdés szerinti tájékoztatást követően - írásos beleegyezését adta a kutatáshoz. Ha a kutatás alanya írásbeli beleegyezés adására írásképtelensége, illetve írástudatlansága okán nem képes, két, a kutatásban nem érdekelt, abban részt nem vevő tanú együttes jelenlétében tett szóbeli beleegyezése szükséges a kutatáshoz. Szóbeli beleegyezés esetén a nyilatkozatot írásba kell foglalni, amelyen a két tanú aláírásával igazolja a szóbeli beleegyezés megtörténtét. A kutatás alanya írásképtelenségének visszanyerése esetén a beleegyező nyilatkozatot a kutatás folytatását megelőzően írásban megerősíti, ennek hiányában a beleegyező nyilatkozatot visszavontnak kell tekinteni, és a kutatás az érintett személyen nem folytatható tovább.

A (2) bekezdés szerint: Kutatás nem végezhető, ha az aránytalanul nagy kockázatot jelent a kutatás alanyának életére vagy testi, lelki épségére.

A (3) bekezdés meghatározza, hogy a kutatás alanyát a kutatásba való beleegyezését megelőzően szóban és írásban tájékoztatni kell; a tájékoztatás kötelező tartalmi elemeit e § a)-f) pontja sorolja fel. Így egyebek mellett az e) pont szerint a tájékoztatási kötelezettség kiterjed a kutatásban való részvétel helyett alkalmazható esetleges egyéb vizsgálatokra, beavatkozásokra; az f) pont szerint a kutatásban való részvétel kockázatának körébe tartozó egészségkárosodás jellegére és gyógykezelésére, valamint a kártalanításra, illetve kártérítésre.

[41] A 163. § szerint: A kutatás során az alany érdeke mindig megelőzi a tudomány és a társadalom érdekeit; ezért a kutatás alanyát érintő kockázatot a lehető legkisebb mértékűre kell korlátozni.

A 164. § (1) bekezdésében írtak szerint: Amennyiben a szakmai szabályoknak, valamint a kutatási tervnek megfelelően végzett kutatás során a kutatás alanya kárt szenved vagy meghal, őt, illetve az általa eltartott hozzátartozóját az állam kártalanítja;

míg a (2) bekezdés tartalmazza: A kutatást végző egészségügyi szolgáltatónak a kártérítés fedezetére a kutatási tevékenység megkezdését megelőzően a kutatásokra vonatkozó, a kockázatoknak megfelelő felelősségbiztosítási szerződéssel kell rendelkeznie. A vizsgálati készítménnyel végzett klinikai vizsgálatok esetén a külön törvényben előírt felelősségbiztosítással kell rendelkezni.

[42] A 23/2002. (V. 9.) EüM. rendelet az emberen végzett orvostudományi kutatásokról rögzíti az 1. § (2) bekezdésében, hogy kutatást csak engedély alapján, az abban foglalt feltételek szerint lehet végezni.

[43] A 173/D. §-a szerinti bűncselekmény esetében az elkövetés egyik módja az Eütv. szerinti kutatásra vonatkozó engedély hiánya, ide tartozik, ha eleve nem is folytattak engedélyeztetési eljárást, vagy az még nem zárult le. Az engedély kereteit túllépő kutatás esetén van jogszabályoknak megfelelő engedély, azonban a konkrét kutatási tevékenységet nem, vagy csak részben fedi az engedély. A nem megfelelő módon kiadott engedély esetében, így például, ha az engedélyezéshez nem kérték a törvény szerinti hatástanulmányokat, az engedély hiányát kell feltételezni, az Eütv. címzett körét nem mentesíti a felelősség alól az engedélyező szervek figyelmetlensége.

Az engedély fennállása ebben a tényállási szerkezetben nem jogellenességet kizáró ok, hanem olyan körülmény, aminek eredményeképpen a cselekmény nem is lesz tényállásszerű.

[44] A bűncselekmény elkövetője - a Btk. megfogalmazása alapján - bárki lehet. A beavatkozás jogszerűségét szabályozó mögöttes joganyag személyi hatálya nem alkalmazható a büntetőjogi felelősség körében. Ennek jelentősége abban áll, hogy az azon a körön kívül eső személyek esetében a tényállásszerűséget kizáró engedély megszerzése fogalmilag kizárt, így cselekményük - még ha az illegális orvostudományi kutatás jó célt is szolgál - tényállásszerű lesz. A cselekmény szándékos, így az elkövető tudatának át kell fognia az orvostudományi kutatás tényét és mibenlétét, azt a tényt,

hogyan ezt emberen végzik, valamint az engedély meglétére (és annak tartalmára) vonatkozó ismereteket.

[45] Az elbírálás alapját képező, vád szerinti cselekmények elkövetési ideje 2007. szeptember 1. és 2009. év június 27. napja közötti.

[46] Az irányadó tényállás - az indítványban foglaltakkal ellentétben - egyértelműen rögzíti a következőket:

- az I. rendű terhelt 2005 környékén a IV. rendű terhelttel keresztül ismerte meg a III. rendű terheltet, az ismert magyar plasztikai sebészt, aki a Magánklinika Kft. vezetője volt. A III. rendű terhelt szakmailag érdeklődött az őssejtekkel kapcsolatos orvosi kutatások iránt, így együttműködést alakított ki az I. rendű terhelt irányítása alatt működő Ltd.-vel, és 2006 végén körvonalazódott, hogy Magyarországon közös vállalkozást alapítanak az őssejtkutatás és őssejtekkel való kezelés céljából.

- Megállapodásuk szerint az I. rendű terhelt a II. rendű terhelt kutatóorvosi tapasztalatát és szakértelmét fekteti be a cégbe, míg a III. rendű terhelt kialakít egy őssejt labort a klinikán és helyszínt biztosít a kezelésekhöz, illetőleg megteszi a szükséges lépéseket az engedély megszerzése érdekében; a tevékenység megkezdéséhez a II. rendű terhelt hozta magával a megfelelő őssejt előállításához szakértelemmel rendelkező biológust, az V. rendű terheltet.

- A III. rendű terhelt folyamatosan próbált hatósági engedélyt szerezni az embrionális őssejt humán-gyógyászati kutatási célú felhasználására.

- 2006. december 11. napján a III. rendű terhelt a Magánklinika Kft. nevében kérelemmel fordult az Egészségügyi Tudományos Tanács Tudományos és Kutatásetikai Bizottságának (a továbbiakban: ETT TUKEB) elnökéhez annak érdekében, hogy vizsgálják meg és támogassák abban, hogy az IRM 20 éves nemzetközi kutatási tapasztalatainak felhasználásával kutatásokat folytasson antigénmentes, steril, többszörös biztonsággal bevizsgált őssejt előállítása, tárolása, kutatása és terápiás célú felhasználása érdekében.

- 2007. január 22. napján az ETT TUKEB véleményében kifejtette, hogy a pályázat ezen formájában szakmai-etikai szempontból - a megkérdőjelezhető személyi és szakmai háttér, az ellentmondásos jogi helyzet és a felmerült etikai kérdések miatt - nem fogadható el. A konzorcium egyetlen tagjának sincs őssejt-izolálási és -tárolási tapasztalata, a külföldi intézetek kutatói - köztük név szerint is említve a II. rendű terheltet - semmilyen nemzetközi szintű, szakmai kritikát kiállt publikációval, igazolható tudományos munkával nem rendelkeznek.

A testület arra is felhívta a figyelmet, hogy

- a) a kutatás forrása sem látszik biztosítottnak, mivel a külföldi partner csak kutatási eredményekkel, a Magánklinika Kft. pedig mindössze ingatlanvagyonával és 2 milliárd forint értékű good will-jével járul hozzá az alaphoz;

- b) a kutatás megkezdéséhez többek között felelősségbiztosítás megkötése is szükséges;

- c) aggályosnak tartotta a testület az őssejtkészítmény előállítását is, mivel ezt halott abortumból nyerték ki, ennek ellenére őssejtpreparátumnak tekinthető;

- d) a humán klinikai felhasználása a legmagasabb szintű előállítási protokollt és körülményeket igényli, amelyhez steril-teres laboratóriumi háttér, pontos, standard protokollok csatolása, szabadalmazott vagy nemzetközi szintű közleményekben bemutatott dokumentáció szükséges;

- e) alá kell támasztani azt is, hogy milyen szakmai alapon vélelmezik, hogy a 6-12 hetes embrióból származó őssejt immunológiai szempontból inaktív és antigén-mentesek, és bizonyítottan képtelenek tumorképzésre;

- f) nincs tipizálva a beadásra alkalmas sejtszám és nem tisztázott az sem, egy-egy kezelés során hány különböző abortumból származó sejtet használnak fel;

- 2007. január 25. napján a III. rendű terhelt kezdeményezte az ÁNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézeténél őssejt kutatás, -izolálás, -tárolás és -felhasználás céljából kialakított laboratórium működésének engedélyezését. 2007. január 30. napján az ÁNTSZ regionális intézete jelezte a III. rendű terhelt felé, hogy a kutatási

terv engedélyezésének feltétele az ETT szakmai-etikai véleményének beszerzése.

- 2007. május 24. napján az ETT Humán Reprodukciós Bizottsága megvizsgálta a kiegészített pályázatot, és arra a véleményre jutott, hogy a kutatási protokoll nem felel meg a törvényi előírásoknak.

- 2007. június 4. napján az ETT TUKEB a szakbizottság véleményét is figyelembe véve nem támogatta a kutatási kérelmet. Javasolták a kutatást két fázisra bontani: összejt-preparálás, fenntartás és életképességmegítélés begyakorló fázisa, majd ezt követően a klinikai alkalmazás fázisa. A humán alkalmazás kizárólag a begyakorló fázis kutatási folyamatának kiértékeléséről készült jegyzőkönyvek, publikációk megjelenése után engedélyezhető. Javasolták ÁNTSZ engedély beszerzését az összejtbank létesítéséhez, és protokoll kidolgozását 20-30 abortumból készítenő „in vitro” készítmény előállításra az EU irányelveknek és a hazai jogszabályoknak megfelelően.

- 2007. június 18. napján a III. rendű terhelt megküldte az ETT TUKEB véleményét az ÁNTSZ regionális tisztifőorvosának, amely alapján 2007. június 28. napján 1489-5/2007 szám alatt az ÁNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézete működési engedélyt adott a Magánklinika Kft. részére szövet- és sejtbanki tevékenység, átültetési és visszaültetési célú csontvelő, perifériás és köldökvér sejt, összejt gyűjtésre.

- 2007. szeptember 13. napján az ÁNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézete 1489-8/2007. iktatószámán működési engedélyt adott ki a Magánklinika Kft. részére általános laboratóriumi diagnosztikára. A Zrt. közreműködést igénybe vevő egészségügyi szolgáltatóként került feltüntetésre.

- 2007. szeptember 21. napján a III. rendű terhelt a Zrt. nevében működési engedély kiadását kérte szövet- és sejtbanki tevékenység, átültetési és visszaültetési célú csontvelő, perifériás és köldökvér sejt, összejtgűjtésre, mely engedélyt az ÁNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézete 2007. szeptember 24. napján 5459-5/2007. számon megadta.

- 2007. szeptember 24. napján a I. rendű terhelt kérte a működési engedély kijavítását és a megjegyzés kiegészítését „átültetési célú összejtgűjtés, beleértve az embrionális összejtet is, gyógykezelés céljából”, amely alapján az ÁNTSZ még aznap kiadott egy módosított működési engedélyt.

- 2007. november 6. napján az ETT TUKEB az „in vitro” vizsgálati, tárolási és viabilitást jellemző kísérletekre a protokollnak megfelelő engedélyt megadta, melyhez pótlólag kérte az ÁNTSZ engedélyét, a donortájékoztató és -beleegyezés csatolását. Felhívta a figyelmet, hogy bármilyen klinikai alkalmazás kérelmezése előtt az összejtek részletes jellemzését pontos metodikai módszerek leírásával alátámasztva kell elvégezni, és kérte egy klinikailag jól kontrollálható betegségcsoport kiválasztását, definiálását és az alkalmazásra vonatkozó betegtájékoztató és beleegyező nyilatkozatok elkészítését.

- 2007. november 27. napján az ETT TUKEB vezetője ismét felhívta a III. rendű terhelt figyelmét arra, hogy bármilyen klinikai alkalmazás előtt további feladatokat kell elvégezni.

- 2007. november 29. napján az ÁNTSZ Dél-dunántúli regionális szervezetének tisztí főorvosa ellenőrzést végzett az intézményben, és megállapította, hogy a kísérleteket az engedélyben foglaltaknak megfelelően végzik, a kinyert összejteket folyékony nitrogénben tárolják, klinikai „in vivo” alkalmazásra nem kerülnek.

- 2007. december 20. napján az ÁNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézete - az országos tisztiorvos tájékoztatása alapján - felhívta a III. rendű terhelt figyelmét

arra, hogy az ETT TUKEB szakmai etikai véleményének hiányában klinikai „in vivo” alkalmazást nem engedélyezheti, ezért a 1489-22/2007. és 1489-23/2007. számú határozataival hivatalból módosította a működési engedélyt a szövet- és sejtbanki tevékenység vonatkozásában, illetve az őssejtgyűjtés tekintetében az „átültetési célú őssejt, beleértve az embrionális őssejtet is, gyógykezelés céljából” szövegrészt törölte.

- 2008. november 4. napján a III. rendű terhelt a Magánklinika Kft. nevében kérelemmel fordult a regionális tisztí főorvoshoz őssejtterápia végzésére vonatkozó működési engedély kiadása érdekében. 2008. november 26. napján kérelme elutasításra került azzal az indokolással, hogy ilyen terápia az egészségügyi szolgáltatások gyakorlásának feltételeiről szóló jogszabályban nem szerepel, így arra működési engedély nem adható.

- A III. rendű terhelt a Magánklinika Kft. nevében több kórházzal és rendelőintézettel megállapodásokat kötött művi terhességmegszakításból származó embriók kutatási célból történő átadására, amennyiben a feltételeknek megfelelnek és a terhességmegszakításokon részt vevő nők ahhoz hozzájárulásukat adják. A megállapodások alapján a nagyobb roncsolás nélkül eltávolított 6-8 hetes embriókért, feltéve, hogy az anya nem szenvedett fertőző betegségben, a Magánklinika Kft. a terhességmegszakítást végző orvosok részére alkalmanként 15.000, majd 10.000 forint ellenértéket fizetett. Az eltávolított embriók a beavatkozást követően - az anya beleegyező nyilatkozatával és vérmintájával együtt - nyomban beszállításra kerültek a Magánklinika Kft. székhelyén található őssejt laboratóriumba, ahol az V. rendű terhelt feldolgozta őket olyan módon, hogy fénymikroszkóp segítségével kimetszette az embriók megfelelő szövetrészeit, és abból őssejt-szuszpenziókat állított elő.

- Az V. rendű terhelt 2007. augusztus 1. és 2009. június 27. között kb. 150 embrionális őssejtet tartalmazó biotechnológiai készítményt állított elő abból a célból, hogy azokkal kezeléseket végezzenek.

- A hivatalosan „kutatás” néven felajánlott őssejtkezelés kapcsán az emberek előtt elhallgatták, hogy a kezelésért ellenértéket nem kérhetnének, a szükséges felelősségbiztosítással nem rendelkeznek. A kezelések folyamata nem volt megfelelően dokumentált, elmaradtak az ilyenkor szükséges előzetes és utólagos orvosi vizsgálatok.

- 2007. év szeptember hó 1. és 2009. év június hó 27. napja között a Magánklinika Kft. rendelőiben, illetőleg részben más helyszíneken a II. rendű terhelt és egy esetben az V. rendű terhelt - szándékegységben az ennek orvosi feltételeit biztosító a III. rendű terhelttel - több személy szervezetebe embrionális őssejt-szuszpenziókat juttatott szemgolyó mögé vagy máshova beadott injekció, illetve infúzió formájában.

- [47] Tény tehát, hogy 2007 júniusától volt a Magánklinika Kft.-nek működési engedélye az őssejtek gyűjtésére, tárolására, illetve „in vitro” vizsgálati, tárolási és viabilitást jellemző kísérletekre vonatkozó engedélyük is volt.
- [48] Ez azonban - szemben az indítvány állításával - őssejtkészítmények, graftok pácienseken való alkalmazásra nyilvánvalóan nem vonatkozott.
- [49] Kétségtelen, hogy 2007. december 20. napján az ÁNTSZ Dél-dunántúli Regionális Intézete a 1489-22/2007. és 1489-23/2007. számú határozataival hivatalból módosította a működési engedélyt a szövet- és sejtbanki tevékenység vonatkozásában, illetve az őssejtgyűjtés tekintetében és korábbi, 2007. szeptember 24-én tett „kijavítását”, az „átültetési célú őssejt, beleértve az embrionális őssejtet is, gyógykezelés céljából” szövegrészt törölte.

- [50] Kétségtelen az is, hogy 2008. november 4. napján a III. rendű terhelt a Magánklinika Kft. nevében előterjesztett kérelmét a regionális tiszti főorvoshoz összejtterápia végzésére vonatkozó működési engedély kiadása érdekében 2008. november 26. napján elutasította azzal az indokolással, hogy ilyen terápia az egészségügyi szolgáltatások gyakorlásának feltételeiről szóló jogszabályban nem szerepel, így arra működési engedély nem adható.
- [51] Következésképp a III. rendű terhelt a vádbeli időben az előállított embrionális összejt- szuszpenzió terápiás célú, embereken történő alkalmazására engedéllyel nem rendelkezett (illetve a III. rendű terhelt és társai nem rendelkeztek).
- [52] A kijavított, ehhez képest korábban tévesen vagy hibásan kiadott engedély pedig, melyet a hatóság hivatalból módosított az engedély hiányával esik egy tekintet alá. Egyébiránt 2007. szeptembere-decembere közötti időszakra csupán az 1. és 2. tényállásban írt cselekmény esik, minden további e körben felrótt magatartás 2007. december 20-a utáni.
- [53] A tényállás szerinti embrionális összejt szuszpenziók élő személyek (kutatási alanyok) szervezetébe történő juttatása orvostudományi kutatásnak minősül az Eütv. 157. §-a értelmében.
- [54] Az 1978. évi IV. törvény 173/D §-a szerinti kerettényállást az Eütv., és végrehajtása tárgyában kiadott EüM rendeletek töltik ki konkrét tartalommal. Az eljáró bíróság elmulasztotta azonban a III. rendű terhelt tényállásban írt cselekvőségéhez igazodóan - az indokolás jogi okai körében - rögzíteni, hogy a terhelt elkövetési magatartása révén mely konkrét keretkitöltő jogszabályi rendelkezések megsértésére került sor.
- [55] A III. rendű terhelt a Magánklinika nevében több kórházzal megállapodást kötött művi terhességmegszakításból származó embriók kutatási célból történő átadására.
A betegek többsége a III. rendű terheltten keresztül került kapcsolatba a Zrt.-vel, egyes betegekkal személyesen konzultált, akik orvosi irataikat neki átadták.
A III. rendű terhelt - terhelt társaival - azáltal, hogy
- erre vonatkozó kutatási engedély nélkül, 2007. év szeptember hó 1. napja és 2009. év június hó 27. napja között a Magánklinika Kft. rendelőiben, illetőleg részben más helyszíneken a II. rendű terhelt és egy esetben az V. rendű terhelt - szándékegységben az ennek orvosi feltételeit biztosító a III. rendű terhelttel - több személy szervezetébe embrionális összejt-szuszpensiókat juttatott szemgolyó mögé vagy máshova beadott injekció, illetve infúzió formájában, megsértette az Eütv. 159. § (1) bekezdés a), b), c), d) pontjában írtakat, és a 23/2002. (V. 9.) EüM rendelet 1. § (2) bekezdését;
- hivatalosan „kutatás” néven felajánlott összejtkezelés kapcsán adott tájékoztatás során megsértette az Eütv. 159. § (3) bekezdés e) és f) pontját;
- a szükséges felelősségbiztosítással nem rendelkezett, megsértette az Eütv. 164. § (2) bekezdésében írtakat;
- a kezelések folyamata nem volt megfelelően dokumentált, elmaradt az ilyenkor szükséges előzetes és utólagos orvosi vizsgálat, megsértette 23/2002. (V. 9.) EüM rendelet 3. § (5) bekezdését (7.B.1075/2016/87. számú ítélet 18-19. oldal).
- [56] Nem alapos az indítvány azon kifogása, hogy a III. rendű terhelt a betegekkal konkrét kapcsolatba nem került, mindent az II. rendű és V. rendű terhelt végzett, ezáltal tényállásszerű magatartást nem tanúsított.
- [57] A tényállás a már idézett általános, leíró részét követően az eljáró bíróság az egyes tényállási pontok esetén konkrétan rögzítette a III. rendű terhelt konkrét cselekvőségeit, így például:
- az 1. számú sértettet 2007. december 21-én a II. rendű és III. rendű terhelt fogadta, a sértett a III. rendű terhelttel tartotta a kapcsolatot, ...akit a III. rendű terhelt javaslatára harmadik összejtkezelésben is részesítettek (3. tényállási pont);
- a 2. számú sértett 2008. januárjában felvette a kapcsolatot a III. rendű terhelttel, aki olyan kijelentést tett, hogy az összejtbeültetés egy béna embert is képes felállítani a toloszékből; a sértett a kezelést követő egy évvel elhalálozott (6. tényállási pont);
- a 3. számú sértett áttétes kis-sejtes tüdőrák megbetegedésben szenvedett, 2008. március 4-én a II. rendű

és III. rendű terhelt fogadta; a konzultáció során szóba került, hogy a kezelés 2-3 hét után hat és kelleni fog majd egy újabb; az első kezelést követő két héttel a sértett elhalálozott (10. tényállási pont).

- [58] Az idézetek és a tényállás szerinti további terhelti cselekvőség a törvényi tényállás keretét kitöltő rendelkezések megszegése által egyértelműen tényállási elemet valósít meg, ezért az eljáró bíróság a III. rendű terhelt magatartását helyesen értékelte tártettesi elkövetői alakzatként.
- [59] Az indítvány kifogásolta a III. rendű terhelt tudattartalmára vont következtetés helyességét. Ennek kapcsán a Kúria rámutat a következőkre.
- [60] Az elkövető tudatának tartalma törvényi tényállási elem, az ún. alanyi okozatosság: a tárgyi oldal elemeinek (elkövetési magatartás, eredmény stb.) külvilágban való megnyilvánulása, ténybelisége és az elkövető ahhoz való akarati viszonyulása.
- [61] Ez a viszonyulás az elkövetőn belüli, külvilágtól elzárt. Ezért az elkövetési magatartásról (eredményről stb.) való, tudatban előzetesen, illetve egyidejűleg meglévő képzet mindig csak valamely, külvilágban megjelenő, illetve fizikai mérhető tényből következtetéssel ragadható meg, s mint ilyen, ténykérdés. Ebből a szándékosságra, gondatlanságra stb., illetve annak mikéntjére, s a bűnösségre vont következtetés jogi értékelés, ami pedig jogkérdés.
- [62] A tudati - és más tények - megállapításától el kell különíteni a megállapított tények jogi értékelését, ami a valónak már elfogadott fizikai és tudati tényeknek a jogi normával történő egybevetése, a törvény szövegének való megfeleltetése. Ennek eredménye pedig már jogi fogalmak formájában jelenik meg. A kettő közötti kapcsolatot az teremti meg, hogy ha az irányadó tényállás valamelyik külvilágból megjelenő tényt és abból vont ténybeli következtetést (tisztában volt, tudata átfogta) egyaránt rögzíti, és utóbbi helyes, akkor a jogi értékelésnek, s ekként a törvényi tényállás adott eleme megállapításának alapja van.
- [63] Jelen ügyben pedig ez a helyzet.
- [64] A tényállás több helyütt kifejezetten is rögzíti a következőket:
 - a 4. számú sértett 2007 novemberében kereste fel a klinikát, a III. rendű terhelt közölte vele, hogy nincs engedélye a gyógyításra, de a kezelés valószínűleg meggátolná a leépülését (12. tényállási pont);
 - az 5. számú sértett 2007 novemberében kereste fel a klinikát, ahol a III. rendű terhelt közölte vele, hogy nincs engedélye a kezelésre; „meg fogja kapni a kezelést, még ha neki ezért börtönbe is kell mennie” (13. tényállási pont);
 - a 33 éves 6. számú sértett 2008 tavaszán konzultációra jelentkezett; a III. rendű terhelt azt ígérte neki, hogy az elsők között a sértetten végzik el a kezelést, ha megkapják az engedélyt; a kezelésre 2008. szeptember 10. napján került sor (18. tényállási pont);
- [65] A III. rendű terhelt tehát a tényállás szerint tisztában volt azzal, hogy a hatóságtól kapott engedélye csak összejtárolásra (-gyűjtésre) vonatkozott, egyéb tevékenységre nem jogosította fel, ennek ellenére - tehát hatósági engedély nélkül, attól eltérően - összejt-szuszpenzió előállítását követően embereken való beavatkozások elvégzésében működött közre.
- [66] A hatóság a többszörös engedélyezési eljárások során részletes tájékoztatás keretében, félreérthetetlen feltételeket támasztott, és a kérelmekkel kapcsolatban egyértelmű kifogásokat fogalmazott meg.
- [67] Mindezekkel - miként a vonatkozó jogszabályi előírásokkal - a III. rendű terhelt egyértelműen tisztában volt. Ekként a tévedés - mint büntethetőséget kizáró ok - szóba sem kerülhet.
- [68] Az emberen végezhető kutatás szabályainak megsértése büntette megvalósulása szempontjából közömbös az, hogy a betegek önként - a tényállás szerinti, ámde korántsem teljes tájékoztatást követően - vetették alá magukat ennek az eljárásnak.
- [69] Rámutat a Kúria, hogy az emberi lény emberi jogainak és méltóságának a biológia és az orvostudomány alkalmazására való tekintettel történő védelme elsődleges biztosítéka, ha minden egészségügyi beavatkozást, beleértve a kutatást is, a vonatkozó szakmai előírások és kötelezettségek tiszteletben tartásával végzik. A kutatásban résztvevő alanyok védelme, az egészségügyi

beavatkozással érintett személy szabad és tájékozottságon alapuló beleegyezése - önrendelkezési joga - is csak ennek keretei között értelmezhető.

- [70] Az orvosi tevékenység végzése során a gyógymód megválasztásának szabadsága nem cserélhető fel a kísérletezés szabadságával.
- [71] Ez nem jelenti azt, hogy a törvény kizárja a tudomány fejlődéséhez szükséges kísérletet (kutatást), csak azt, hogy annak gyakorlását megkerülhetetlen szabályokhoz köti.
- [72] A széles körű nemzetközi konszenzus alapján kifejezésre juttatott szabályozási környezetben az orvosi-kutatási tevékenység végzése során nem a tudomány öncélúságát, hanem a beteg embert szolgáló tudomány érdekeit kell szem előtt tartani.
- [73] Ennek során érvényes a „salus aegroti suprema lex esto” - a beteg java a legfőbb törvény (Hippokratész).
- [74] Az emberen végezhető kutatás szempontjából a kutatási engedély léte vagy nem léte nem pusztán formai kérdés, avagy adminisztratív feltétel. A hatósági engedély (annak tartalma szerint) mindazon előfeltételek meglétét hivatott igazolni, és mindazon kockázati tényezők minimalizálását biztosítani, amelyeket a nemzetközi egyezmények alapján kialakított szabályozás megkövetel, mégpedig független testület állásfoglalásának figyelembevételével.
- [75] Elsősorban azt, hogy a kutatási tevékenység végzésének körülményei, módja tisztázott, a kutatásban résztvevő alanyok (betegek) jogainak érvényesülése és megfelelő védelme biztosított.
- [76] Így jelen esetben az, hogy
- a 6-12 hetes embrióból származó őssejtek immunológiai szempontból inaktívak és antigénmentesek, és bizonyítottan képtelenek tumorképzésre;
 - tisztázott az, hogy egy-egy kezelés során hány különböző abortumból származó sejtet használnak fel;
 - a klinikai alkalmazás előtt az őssejtek részletes jellemzése pontos metodikai módszerek leírásával alátámasztva elvégzésre került-e;
 - a külföldi intézetek kutatói - köztük a II. rendű terhelt - nemzetközi szintű, szakmai kritikát kiállt publikációval, igazolható tudományos munkával rendelkeznek-e;
 - van-e egy klinikailag jól kontrollálható betegségecsoport, ahol a betegek előéletére vonatkozó adatok kiértékelése, majd pedig a kezelést követő állapota utánkövetése megtörténik-e;
 - felelősségbiztosítás rendelkezésre áll-e.
- [77] Jelen ügyben ezen feltételek egyike sem teljesült.
- [78] Az 1978. évi IV. törvény 173/I. §-a az emberi gén, sejt, ivarsejt, embrió, szerv, szövet, halott teste, vagy annak része jogellenes megszerzését, illetőleg jogellenes vagyoni haszonszerzés végett történő forgalomba hozatalát és az azzal történő jogellenes kereskedést szankcionálja. A forgalomba hozatal során az elkövetési tárgy több, rendszerint meg nem határozható számú személyhez jut el, s a továbbadás folytán megnyílik annak lehetősége, hogy ahhoz más vagy mások is hozzájussanak.
- [79] E büntetőjogi védelem célja nyilvánvalóan nem más, mint az Oviedóban aláírt nemzetközi egyezményben kifejezésre juttatott közös akarat, melyet „az Európa Tanács tagállamai, más Államok és az Európai Közösség” az Egyezmény tárgya és célja körében fogalmaztak meg. Eszerint:
- „A jelen Egyezményben Részes Felek védelemben részesítik az emberi lényt méltóságában és önazonosságában, és megkülönböztetés nélkül mindenki számára biztosítják sérthetetlenségének és más jogainak és alapvető szabadságainak tiszteletben tartását a biológia és az orvostudomány vonatkozásában.” (1. Cikk).
- A 21. Cikk a haszonszerzés tilalmáról szólva kijelenti: „Az emberi test és részei, mint ilyenek nem képezhetik haszonszerzés forrását.”.
- [80] Nem kétséges, hogy a Magánklinika Kft. laboratóriumába beszállított művi terhességmegszakításból származó embriókból az V. rendű terhelt által kimetszett szövetrészekből előállított őssejt-szuszenziók - amint egyébként a legálisan levett köldökvérből vagy csontvelőből származó

össejtek is - elkövetési tárgyai lehetnek e bűncselekménynek.

- [81] A törvényi tényállásban a „vagyon hasznoszerzés végett” kitétel egyértelműen célzat.
- [82] Célja valójában minden szándékos bűncselekménynek van, ha pedig ezt a törvény külön értékeli, akkor az a célzat. Ez egyben azt is mutatja, hogy a célzat mindig túlmutat a szándékon, több mint a szándék. Ennek kifejezője, hogy a célzatos bűncselekmény kizárólag egyenes szándékkal követhető el. Vagyis az ilyen bűncselekményt megvalósító szándéka, tudattartalma feltétlenül a törvényi értékelés szerinti célra irányul, ami nem jelenti azt, hogy a cél elérése, bekövetkezése megtörténik.
- [83] A célzat nem az eredmény megfelelője, vagy előfeltétele. A célzat a törvényi tényállás alanyi, az eredmény pedig a tárgyi oldalának esetleges ismérve.
- [84] A célzat törvényi értékelésének alapja a bűnelkövetői szándék társadalomra veszélyességének konkretizálása. Ehhez képest kétségtelen, hogy amennyiben a célzat önálló törvényi tényállási elem, akkor annak megállapítása is önálló ténybeliség tárgya.
- [85] Az irányadó tényállás szerint:
- Az I. rendű terhelt 2005 környékén a IV. rendű terheltten keresztül ismerte meg a III. rendű terheltet, az ismert magyar plasztikai sebészt, aki a Magánklinika Kft. vezetője volt. A III. rendű terhelt szakmailag érdeklődött az összejtekkel kapcsolatos orvosi kutatások iránt, így együttműködést alakított ki az I. rendű terhelt irányítása alatt működő Ltd.-vel, és 2006 végén körvonalazódott, hogy Magyarországon közös vállalkozást alapítanak az összejtkutatás és összejtekkel való kezelés céljából.
 - 2007. augusztus 6. napján megalakult a Zrt. 20.000.000 forint jegyzett tőkével, amelyből 10.000.000 forintot az I. rendű terhelt irányítása alatt működő Ltd., 5.000.000 forintot a III. rendű terhelt, míg 5.000.000 forintot a III. rendű terhelt vezetése alatt álló a Magánklinika Kft. bocsátott rendelkezésre.
 - A Zrt. 2007. december 31-ére jegyzett tőkéjét felélte, működése első félévében 11.900.000 forint bevétellel szemben 29.614.000 forint anyagi jellegű és 5.795.000 forint személyi jellegű ráfordítása volt, így mérleg szerinti eredménye 23.569.000 forint veszteség volt. A 2007-ben felvett 7.395.000 forint rövid lejáratú kötelezettségeire is figyelemmel tőkéje 3.761.000 forintra csökkent. 2008-ban bevétele kizárólag a kezelt személyek után érkezett befizetésekből állt.
 - Annak ellenére, hogy az embrionális összejtkészítmények humán gyógyászati felhasználására sem kutatási, sem egészségügyi szolgáltatás nyújtási engedéllyel nem rendelkeztek, a terheltek úgy döntöttek, hogy a Zrt. bevételeinek és a folyamatos működésének biztosítása érdekében megkezdik a kezeléseket, és az embrionális összejtet tartalmazó szuszpenziókat 5.000.000 forintért értékesítik. (7.B.1075/2016/87. számú ítélet 14., 15., 18. oldala).
 - A terheltek tevékenysége az összejtek kezelés keretében történő értékesítésére irányult, melynek célja az elsőfokú bíróság által írt befektetés megtérülésén kívül a jövőbeni kísérletek költségének fedezése és a gyógyítás volt bízva abban, hogy az ahhoz szükséges engedélyeket megszerzik (3.Bf.161/2018/58. számú ítélet 24. oldal).
- [86] E tények alapján nyilvánvaló, hogy az abortumokból kinyert összejteket tartalmazó graftokat, szuszpenziókat a III. rendű terhelt társaival együttműködve vagyoni hasznoszerzés végett forgalomba hozta, hiszen a kezeléseket során azokat pénzért értékesítette.
- [87] Ez pedig egyértelműen és kifejezetten tilalmazott (a hasznoszerzés tilalmába ütköző), s ekként a büntetőjog által szankcionált magatartás.
- [88] Ennek megítélése szempontjából közömbös, hogy a gazdasági társaság vagyoni hozzájárulását a terheltek milyen arányban teljesítették, amint az is, hogy utóbb a III. rendű terhelt egyes betegeknek - reklamációt követően - a kezelési költséget vagy annak egy részét visszafizette.
- [89] A Kúria tehát szigorúan a törvényi tényállás elemeinek megléte, és azoknak konkrét jogszabályi feltételek, rendelkezések megszegésére visszavezetése alapján, erre szorítkozva határozott. Nem érintve ezáltal az orvosi működés, a gyógyítás büntetőjogi értékelés tárgyát nem képező kompetenciáit (feladatkörét).
- [90] Abban lehet tévedni, hogy egy gyógymód mennyire szolgálja - akár a legalitás sérelmével is járva -

a gyógyítást (ez képezheti a társadalomra veszélyesség kérdésében való elvétést), viszont abban nem, hogy egy ilyen mód fejében pénzt kérnek (illetve kérésre kapnak és elfogadnak). A III. rendű terhelt tisztában volt azzal, hogy az ily módon történő vagyonszerzés tilalomba ütközik; a cselekmény jogellenességének tudata pedig kizárja a társadalomra veszélyességben tévedést.

- [91] A Kúria - az eljáró bíróság jogi álláspontjával egyetértve - megállapította, hogy a III. rendű terhelt cselekménye az 1978. évi IV. törvény 173/I. § (1) bekezdésébe ütköző emberi test tiltott felhasználása büntetteként értékelendő.
- [92] Nem sértett tehát törvényt az eljáró bíróság amikor a III. rendű terhelt büntetőjogi felelősségét társtettesként elkövetett emberen végezhető kutatás szabályainak megszegése büntetében [1978. évi IV. törvény 173/D. § (1) bekezdés], és társtettesként elkövetett emberi test tiltott felhasználása büntetében [1978. évi IV. törvény 173/I. § (1) és (3) bekezdés I. fordulat a) és b) pont] megállapította.
- [93] Az indítvány kifogásolta a lehallgatási anyagok mikénti felhasználását, a szakértői vélemények ellentmondásos voltát, a tényállás iratellenességére, megalapozatlanságára hivatkozott.
- [94] A Be. 659. § (1) bekezdése alapján a bizonyítékok ismételt egybevetésének, eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének nincs helye, a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó.
- [95] Ez azt jelenti, hogy felülvizsgálatban a tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése sem külön-külön, sem pedig egymás viszonyában nem vizsgálható.
- [96] Nincs lehetőség a bíróság bizonyítékokat értékelő tevékenységének, s ezen keresztül a bűnösség kérdésének, valamint a - minősítéssel kapcsolatos, vagy más büntető anyagi jogszabály sérelme nélkül - kiszabott büntetés, illetve annak mértéke vitatására.
- [97] Az ítéleti tényállás iratellenességével és hiányosságával, valamint a történeti tények helytelen sorrendjének felállításával kapcsolatos kifogások a tényállás meg nem engedett támadását jelentik. A lehallgatási anyag mint bizonyíték, továbbá a szakértői vélemények, valamint a III. rendű terhelt kutatási anyagának értékelésével kapcsolatos érvek szintén eltérő tényállás megállapítását szorgalmazzák, ez azonban felülvizsgálati eljárásban eredményre nem vezethet.
- [98] A Kúria a Be. 649. § (2) bekezdése szerinti olyan további felülvizsgálati okot, melynek vizsgálatára a Be. 659. § (6) bekezdése alapján hivatalból köteles, nem észlelt.
- [99] Ekként a Kúria a III. rendű terhelt és védője által benyújtott felülvizsgálati indítványt elbírálva a megtámadott határozatokat a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésen eljárva, a Be. 662. § (1) bekezdés a) pontja alapján a III. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartotta.

IV.

- [100] A Kúria határozata elleni fellebbezést a Be. 653. § (1) bekezdése értelmében a Be. 458. § (3) bekezdése, a felülvizsgálatot pedig a Be. 650. § (1) bekezdés b) pontja zárja ki.
- [101] A Be. 652. § (6) bekezdése szerint minden jogosult csak egy ízben nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a Be. 649. § (3)-(5) bekezdésén alapul. A Be. 652. § (7) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy felülvizsgálati indítvány ugyanazon tartalommal csak egyszer nyújtható be. Az ugyanazon jogosult által ismételten előterjesztett, illetve az azonos tartalommal ismételten előterjesztett indítványt a Kúria érdemi indokolás nélkül elutasíthatja [Be. 656. § (4) bekezdés].

Budapest, 2020. február 28.

Dr. Márki Zoltán s.k. a tanács elnöke, Molnár Ferencné dr. s.k. előadó bíró, Dr. Bartkó Levente s.k.

bíró

Kiadmány hitelül:

bíróági ügyintéző